

جمهوری اسلامی ایران

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

برنامه درسی

رشته علوم قرآنی

کرایش های (۱) اعجاز، (۲) مستشرقان، (۳) ادبی

دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته

گروه علوم انسانی

مصوب جلسه شماره ۸۳۸ شورای عالی برنامه ریزی آموزشی تاریخ ۱۳۹۲/۰۴/۳۰

عنوان گرایش ها:
۱- اعجاز، ۲- مستشرقان، ۳- ادبی
دوره تحصیلی: کارشناسی ارشد ناپیوسته
نوع مصوبه: بازنگری
تاریخ تصویب: ۱۳۹۲/۰۴/۳۰

نام رشته: علوم قرآنی
گروه: علوم انسانی
کارگروه تخصصی: علوم قرآن و حدیث
پیشنهادی: دانشگاه معارف قرآن

شورای عالی برنامه ریزی آموزشی در جلسه شماره ۸۳۸ تاریخ ۱۳۹۲/۰۴/۳۰، برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد ناپیوسته رشته علوم قرآنی گرایش های (۱) اعجاز، (۲) مستشرقان و (۳) ادبی را در سه فصل (مشخصات کلی، برنامه و سرفصل دروس) مصوب نمود.

ماده یک- برنامه درسی دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآنی با سه گرایش از تاریخ تصویب برای تمامی دانشگاه ها و موسسه های آموزش عالی کشور که مشخصات زیر را دارند، لازم الاجرا است:

الف: دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی که طبق مقررات مصوب وزارت علوم، تحقیقات و فناوری فعالیت می کنند.

ب: دانشگاهها و موسسه هایی که با اجازه رسمی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و براساس قوانین تاسیس می شوند و بنابراین تابع مصوبات شورای گسترش آموزش عالی هستند.

ج: موسسه های آموزش عالی دیگر که مطابق قوانین خاص تشکیل می شوند و باید تابع ضوابط دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران باشند.

ماده دو- این برنامه درسی از تاریخ ۱۳۹۲/۰۴/۳۰ جایگزین برنامه درسی دوره علوم قرآن با دو رشته (۱) علوم قرآن و (۲) تفسیر قرآن مجید مصوب جلسه شماره ۳۳۶ تاریخ ۱۳۸۰/۱۰/۲۳ می شود و از این تاریخ به بعد برای دانشجویانی که در دانشگاهها و موسسه های آموزش عالی پذیرفته می شوند، لازم الاجرا است.

ماده سه- مشخصات کلی، برنامه درسی و سرفصل دروس دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآنی با سه گرایش در سه فصل برای اجرا به دانشگاههای دارای مجوز اجرا ابلاغ می گردد.

ماده چهار- این برنامه درسی از شروع سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ به مدت ۵ سال قابل اجرا است و پس از آن نیاز به بازنگری دارد.

دکتر محمد رضا آهنگیان

دبیر شورای عالی برنامه ریزی آموزشی

فصل اول

مشخصات کلی دوره‌ی کارشناسی ارشد علوم قرآن (با سه گرایش)

تعریف:

دوره‌ی کارشناسی ارشد علوم قرآن، دوره تخصصی در این رشته است که دانشجوی به طور عمیق دروس آن را می‌شناسد و با یکی از گرایش‌های اعجاز قرآن، مستشرقان و ادبی آشنا می‌شود و در پایان موفق به اخذ مدرک کارشناسی ارشد می‌گردد.

اهداف کلی دوره:

- تربیت مدرس برای تدریس در مقطع کارشناسی دانشگاه‌های کشور؛
- تربیت پژوهشگر در رشته‌ی مربوط؛
- تربیت نیروهای توانمند در زمینه تفسیر و علوم قرآن؛
- تربیت دانشجویان مستعد برای ورود به دوره دکتری رشته‌ها و گرایش‌های مرتبط.

اهداف و سیاست‌های آموزشی:

- شکوفا شدن روح تحقیق در دانشجو با اختصاص ۳۰٪ زمان واحدها به کار تحقیقی در مباحث مربوط؛
- پرهیز از اتبوه خوانی در کلاس‌ها؛
- ایجاد توانایی تألیف، تدریس و ترجمه در رشته‌ی مربوط؛
- نهادینه کردن اخلاق و معنویات در دانشجویان
- شناخت استدلالی و تحلیلی علوم قرآن؛
- ایجاد آمادگی و اشتیاق برای ورود به مقطع دکتری؛
- آشنایی با دیدگاه‌های مستشرقان درباره تفسیر و علوم قرآن و نقد و بررسی آن‌ها؛
- آشنایی با گرایش‌های اعجاز و علوم ادبی قرآن.

طول و شکل دوره:

- تعداد واحدهای این دوره ۳۲ واحد به اضافه ۸ واحد دروس جبرانی می‌باشد که در طول حداکثر چهار نیم سال تحصیلی ارائه می‌گردد. (در هر نیم سال حداکثر ۱۲ واحد)
- هر واحد درسی نظری ۱۶ ساعت و هر واحد درسی عملی ۳۲ ساعت است.
- دانشجو در پایان این دوره، پایان‌نامه‌ای به ارزش ۶ واحد ارائه می‌دهد.

تعداد و نوع واحدهای درسی:

ردیف	محورهای دروس	تعداد واحد
۱	دروس اصلی	۱۴
۲	دروس گرایش	۱۰
۳	دروس اختیاری	۶/۲
۴	دروس جبرانی	۸
۵	پایان نامه	۶
جمع کل		۳۲ + ۸

اهمیت و ضرورت:

از آن جا که قرآن منبع اصلی دین اسلام و تأمین کننده نیازهای دینی مسلمانان (اعم از شیعه و سنی) است و با توجه به اهمیت بحث اعجاز قرآن و گسترش ابعاد آن در عصر حاضر و نیز مباحث ادبی قرآن، شناخت این موارد نیاز به گرایش مستقل دارد و نیز با توجه به فعالیت علمی مستشرقان در عصر حاضر شناخت آن ها و پاسخ گویی به شبهات آنان نیازمند گرایش مستقل است، تا زمینه راه اندازی رشته های دکتری در این موارد و تولید علم فراهم شود.

نقش توانایی:

دانش آموختگان این رشته با تحلیل و تحقیق در آن می توانند پژوهشگر و مدرس علوم قرآن (در گرایش های مربوطه) شوند و نقش مؤثری در اعتلای فرهنگ اصیل اسلامی و شناساندن آن ایفا کنند و با کسب معلومات نسبی در دکترای آن رشته ادامه تحصیل دهند و به اهداف برنامه ریزی تعمیق بخشند.

جدول دروس کارشناسی ارشد علوم قرآن با سه گرایش (اعجاز، مستشرقان و ادبی)

الف: جدول دروس مشترک

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	روش‌ها و گرایش‌های تفسیری	۲	--
۲	مبانی و قواعد تفسیر	۲	--
۳	قرآن و مستشرقان	۲	--
۴	قرآن و علوم بشری	۲	--
۵	علوم قرآن	۲	--
۶	تفسیر روایی	۲	--
۷	زبان تخصصی	۲	--
۸	پایان‌نامه	۶	--
	جمع	۲۰	--

ب: جدول دروس جبرانی (پیش‌نیاز)

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	مباحث جدید دانش تفسیر	۲	--
۲	تاریخ تحلیلی تفسیر	۲	--
۳	تاریخ تحلیلی قرآن	۲	--
۴	وحی‌شناسی	۲	--

ج: جدول دروس تخصصی گرایش اعجاز (۱۰ واحد)

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	سیر تطور وجوه اعجاز قرآن	۲	--
۲	اعجاز ادبی	۲	--
۳	اعجاز علمی (۱) علوم طبیعی	۲	--
۴	اعجاز علمی (۲) علوم انسانی	۲	--
۵	بررسی نظریه صرفه و آیات تحدی	۲	--

د: جدول دروس اختیاری گرایش اعجاز

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	اعجاز تشریعی	۲	--
۲	معجزات انبیاء در قرآن	۲	--
۳	مستشرقان و اعجاز قرآن	۲	--

تذکره: گذراندن دو واحد از دروس اختیاری به انتخاب دانش‌یژه الزامی است.

هـ: جدول دروس تخصصی گرایش مستشرقان (۱۰ واحد)

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	دوره‌های استشرق	۲	--
۲	مستشرقان و علوم قرآن (۱)	۲	--
۳	مستشرقان و علوم قرآن (۲)	۲	--
۴	مستشرقان و سنت	۲	--
۵	مستشرقان و تفسیر قرآن	۲	--

و: جدول دروس اختیاری گرایش مستشرقان

ردیف	عنوان درس	واحد	پیش نیاز
۱	قرآن و عهدین	۲	--
۲	جامعیت قرآن و مقتضیات زمان	۲	--
۳	مستشرقان و شیعه و اهل بیت (ع)	۲	--

تذکره: گذراندن دو واحد از دروس اختیاری به انتخاب دانش‌پژوه الزامی است.

ز: جدول دروس تخصصی گرایش ادبی (۱۰ واحد)

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	تفسیر ادبی قرآن	۲	--
۲	اعجاز بیانی	۲	--
۳	نقش علم معانی در تفسیر قرآن	۲	--
۴	نقش علم بیان در تفسیر قرآن	۲	--
۵	نقش ادبیات در تفسیر قرآن	۲	--

ح: جدول دروس اختیاری گرایش ادبی

ردیف	عنوان درس	واحد	توضیح
۱	مفردات قرآن	۲	--
۲	قصه‌های قرآن و جایگاه هنری آن	۲	--
۳	روش‌شناسی ترجمه قرآن	۲	--

تذکره: گذراندن دو واحد از دروس اختیاری به انتخاب دانش‌پژوه الزامی است.

الف: دروس مشترک

روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن	
	عملی			۲		
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:		عنوان درس به انگلیسی: Methods and Trends of Interpretation
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: شناخت روش‌ها و گرایش‌های تفسیری از دیدگاه قرآن پژوهان

سرفصل دروس:

الف: کلیات، مفهوم‌شناسی، تاریخچه، عوامل پیدایش روش‌ها و گرایش‌ها و تقسیمات آن‌ها

ب: روش‌های تفسیر قرآن

- روش تفسیر قرآن به قرآن

- روش تفسیر روایی

- روش تفسیر عقلی

- روش تفسیر علمی

- روش تفسیر اشاری (باطنی و عرفانی و ...)

- روش تفسیر جامع اجتهادی

- روش تفسیر به رأی

ج: گرایش‌های تفسیری

- گرایش فقهی

- گرایش کلامی

- گرایش فلسفی

- گرایش اجتماعی
- گرایش ادبی
- گرایش‌های علمی (تربیتی - اقتصادی - سیاسی - تاریخی - مدیریتی - حقوق - طبی - نجومی و ...)

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- منطق تفسیر قرآن (۲) (روش‌ها و گرایش‌های تفسیر قرآن)، محمد علی رضایی اصفهانی، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۵ ه. ش.
- ۲- روش‌های تفسیر قرآن؛ سید رضا مؤدب، دانشگاه قم، ۱۳۹۰ ه. ش.

فرعی:

- ۱- التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشيب؛ محمد هادی معرفت، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۱ ه. ش.
- ۲- التفسیر والمفسرون؛ محمد حسین ذهبی، آوند دانش، ۱۴۲۵ ه. ق.
- ۳- مبانی و روش‌های تفسیر قرآن؛ عمید زنجانی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی؛ سازمان چاپ و انتشارات، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۴- روش‌ها و گرایش‌های تفسیری؛ حسین علوی مهر، انتشارات اسوه، ۱۳۸۱ ه. ش.
- ۵- اصول التفسیر وقواعده؛ شیخ خالد عبدالرحمن العک، دار النفائس، ۱۴۱۴ ه. ق.
- ۶- مجله تخصصی قرآن و علم، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی (ش ۱ - ۶).

راه کارهای اجرایی:

- ۱- در این درس به معرفی منابع و کاربرد روش‌ها توجه شود.
- ۲- برخی موارد گرایش‌ها برای پژوهش و کنفرانس دانش‌پژوهان در نظر گرفته شود.

مبانی و قواعد تفسیری

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: مبانی و قواعد تفسیری
	عملی			۲	
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:	عنوان درس به انگلیسی: Principles and Rules of Interpretation
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒

آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: بررسی قواعد و مبانی تفسیر قرآن از منظر قرآن پژوهان شیعه و اهل سنت

سرفصل دروس:

اول: کلیات (مفهوم شناسی مبانی و قواعد، تاریخچه مهم ترین آثار در این زمینه و ...)
دوم: مبانی

الف: مبانی مشترک

- ۱- امکان و جواز تفسیر
- ۲- ضرورت تفسیر و نیاز به آن
- ۳- تأویل
- ۴- حجیت سنت پیامبر ﷺ

ب: مبانی مختص شیعه

- ۱- حجیت سنت اهل بیت علیهم السلام
- ۲- بطون قرآن

ج: مبانی مختص اهل سنت

- حجیت سنت صحابه و تابعین

سوم: منابع تفسیر قرآن:

الف: منابع مشترک

- ۱- قرآن
- ۲- سنت قطعی نبوی
- ۳- عقل بدیهی
- ۴- علم قطعی

ب: منابع خاص تفسیری شیعه

۱- اهل بیت (علیهم السلام)

- نقش اهل بیت (علیهم السلام) در تفسیر

۲- عقل قطعی نظری

ج: منابع خاص تفسیر اهل سنت

۱- رأی صحابی

۲- روایت تابعی

۳- دلایل ظنی (قیاس و توابع آنان)

سوم: قواعد

الف: قواعد مشترک تفسیر و علوم قرآن

ب: قواعد مشترک تفسیر و ادبیات

ج: قواعد مشترک تفسیر و اصول الفقه

د: قواعد مشترک تفسیر و منطق

هـ: قواعد مشترک تفسیر و لغت

و: قواعد مشترک تفسیر و علم معانی و بیان

ز: قواعد مشترک تفسیر و علم قرائت

ح: قواعد زبان شناختی

ط: قواعد خاص تفسیر (غالباً)

۱- جری و تطبیق

۲- استفاده از علم و علمی تفسیر

۳- ممنوعیت استفاده از اسرائیلیات در تفسیر

۴- ممنوعیت تفسیر به رأی

۵- لزوم توجه به اهداف قرآن و سوره‌ها

۶- سیاق

۷- توجه به ظاهر و باطن آیات

۸- پیوستگی و ارتباط بخش‌های مختلف متن

۹- تفسیر بر اساس منابع و قرائن و مستندات معتبر

منابع پیشنهادی:

اصلی:

۱- منطق تفسیر قرآن (۱)، محمد علی رضایی اصفهانی، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۵ ه. ش.

۲- قواعد التفسیر لدى الشيعة و السنة، محمد فاکر میبدی، المجمع العالمی للتقريب بين المذاهب الاسلاميه، ۱۴۲۸ ه. ق.

۳- مبانی تفسیر، سید رضا مؤدب، دانشگاه قم، ۱۳۸۸ ه. ش.

فرعی:

۱- قواعد التفسیر جمعا و دراسه، عثمان السبت، دار ابن عفان، ۱۴۱۷ ه. ق.

۲- اصول التفسیر و قواعدہ، خالد عبدالرحمن العک، دار النفائس، ۱۴۱۴ ه. ق.

- ۳- بررسی تطبیقی مبانی تفسیری فریقین (تفسیر تطبیقی، کتاب اول)، فتح الله نجارزادگان، انتشارات سمت و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۹۱ ه. ش.
- ۴- التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشيب؛ محمد هادی معرفت، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۱ ه. ش.
- ۵- التفسیر الاثری الجامع (مقدمه)؛ محمد هادی معرفت، موسسه التمهید، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۶- نقش ائمه در احیای دین؛ سید مرتضی عسکری، نشر منیر، ۱۳۸۳ ه. ش.
- ۷- مجله رساله الاسلام؛ دارالتقريب بين المذاهب الاسلاميه، ۱۹۶۳ م.

راه کارهای اجرایی:

- ۱- تمرکز درس قواعد بر قواعد خاص تفسیر باشد و به موارد دیگر اشاره شود.
- ۲- قواعد مشترک تفسیر و ادبیات و علوم قرآن به عنوان تحقیق و کنفرانس به دانش پژوهان واگذار شود.

قرآن و مستشرقان

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: قرآن و مستشرقان	
	عملی			۲		
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:		عنوان درس به انگلیسی: Quran and Orientalists
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒

آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: شناخت پدیده استشرق و نقد و بررسی مهم‌ترین شبهات آن‌ها پیرامون قرآن.

سرفصل دروس:

الف: کلیات

- تعریف و تاریخچه پیدایش استشرق، ضرورت بحث مکاتب و دوره‌های استشرق و اهداف و رویکرد آن‌ها، شیوه‌های شرق‌شناسی، آشنایی با مشهورترین مستشرقان اسلام شناس و کتب مهم آنان، آسیب‌شناسی استشرق، اشاره‌ای به خدمات مثبت مستشرقان، خطوط اساسی فعالیت‌های مستشرقان در عصر حاضر.

ب: بررسی آراء مهم مستشرقان پیرامون قرآن

- مصادر ادعایی قرآن و تأییدپذیری قرآن از عهدین
- تاریخ قرآن و شبهات مستشرقان در مورد کتابت، تدوین، اختلاف مصاحف و قرائات
- ادبیات و ساختار قرآن از دیدگاه مستشرقان
- حروف مقطعه قرآن از دیدگاه مستشرقان
- واژگان دخیل از دیدگاه مستشرقان
- انسجام و پیوستگی آیات و تکرار آن‌ها در نظر مستشرقان
- معارف و محتوای قرآن و ادعای تناقض در آن‌ها
- گزارشات تاریخی قرآن از منظر مستشرقان

- آیات جهاد از منظر مستشرقان
- آیات مربوط به زنان از منظر مستشرقان
- تاریخ گذاری قرآن

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- مستشرقان و قرآن؛ محمد حسن زمانی، بوستان کتاب، ۱۳۸۸ ه. ش.

فرعی:

- ۱- شرق شناسی و اسلام شناسی غربیان، محمد حسن زمانی، بوستان کتاب، ۱۳۸۶ ه. ش.
- ۲- شبهات و رودود؛ محمد هادی معرفت، موسسه التمهید، ۱۴۲۳ ه. ق.
- ۳- الاسلام و شبهات المستشرقان؛ شیخ فواد کاظم مقدادی، المجمع العالمی لاهل البیت، ۱۴۱۶ ه. ق.
- ۴- سیر تاریخی و ارزیابی اندیشه شرق شناسی، محمد دسوقی، ترجمه افتخارزاده، نشر هزاران، ۱۳۷۶ ه. ش.
- ۵- شرق شناسی ادوارد سعید، ترجمه عبدالرحیم گواهی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۱ ه. ش.
- ۶- الدفاع عن القرآن ضد منتقدیه، عبدالرحمن بدوی، مکتبه مدبولی الصغیر، ۱۹۹۸ م.
- ۷- المستشرقون و شبهاتهم حول القرآن؛ محمد باقر حکیم، موسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۰۵ ه. ق.
- ۸- مجله تخصصی قرآن پژوهی خاورشناسان، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی (ش ۱ - ۸).

راه کارهای اجرایی:

- ۱- منابع و پایگاه ها و شخصیت های مستشرقان به دانش پژوهان معرفی شود.
- ۲- هر دانش پژوهی یک مقاله از دائره المعارف قرآن لایدن یا دائره المعارف قرآن اولیور لیمن را ترجمه و نقد کند یا در کلاس یکی از نقدهای مجله تخصصی قرآن پژوهی خاورشناسان را گزارش دهد.
- ۳- به شبهات مستشرقان توجه و از ساحت قرآن در برابر آنها دفاع شود و کلیات حداکثر در چهار جلسه مطرح شود.

قرآن و علوم بشری

دروس پیشنهادی: تدارک	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: قرآن و علوم بشری
	عملی			۲	
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

عنوان درس به انگلیسی: Quran and Human Sciences

هدف: شناخت مبانی و معیارها و شیوه‌های انطباق قرآن با علوم بشری (طبیعی و انسانی) و منابع مهم آن از منظر مفسران شیعه و اهل سنت.

سرفصل دروس:

الف: کلیات

- مفهوم‌شناسی قرآن، علم و تفسیر علمی
- طبقه‌بندی علوم
- اشاره‌ای به تاریخچه علوم بشری در بین مسلمانان و تأثیر قرآن در رشد آن‌ها

ب: مبانی

- شناخت نظریه و قانون در علوم تجربی
- وجود همه علوم بشری در قرآن و بررسی آن
- رابطه علم و قرآن و بررسی دیدگاه‌ها در این زمینه
- تعارض‌های ادعایی علم و قرآن و راه حل‌های آن‌ها

ج: تفسیر علمی

- تاریخچه تفسیر علمی
- شیوه‌های تفسیر علمی
- دلایل موافقان و مخالفان تفسیر علمی
- رابطه تفسیر علمی و اعجاز علمی قرآن
- بررسی نمونه‌های تفسیر علمی و اعجاز علمی (معتبر و غیر معتبر)
- کتاب‌شناسی تفسیر علمی

د: معیارهای انطباق قرآن با علوم بشری

ه: حوزه‌ها و گرایش‌های تفسیر علمی:

الف: علوم طبیعی: کیهان‌شناسی، زیست‌شناسی، زمین‌شناسی، علوم پزشکی و ...

دوم: علوم انسانی: اقتصاد، سیاست، مدیریت، حقوق و ...

سوم: علوم نقلی: تاریخ، ادبیات و ...

چهارم: علوم عقلی: منطق، فلسفه، ریاضیات و ...

و: آسیب‌شناسی قرآن با علوم بشری

- بررسی آثار مثبت و منفی

- افراط و تفریط‌ها در زمینه تفسیر علمی

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- قرآن و علوم جدید، محمد علی رضایی اصفهانی، انتشارات بین‌المللی المصطفی، بی تا.
- ۲- درآمدی بر تفسیر علمی قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی، انتشارات اسوه، ۱۳۷۵ ه. ش.

فرعی:

- ۱- التفسیر العلمی للقرآن فی المیزان؛ احمد عمر ابوحجر، دارالمدار الاسلامی، ۲۰۰۰م.
- ۲- الاعجاز العلمی فی القرآن الکریم؛ محمد سامی محمد علی، دار المحبه، ۱۴۱۳ ه. ق.
- ۳- تفسیر علمی؛ ناصر رفیعی محمدی، فرهنگ گستر، ۱۳۷۹ ه. ش.
- ۴- پژوهشی در اعجاز علمی قرآن؛ محمد علی رضایی اصفهانی، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۵ ه. ش.
- ۵- مجله تخصصی قرآن و علم، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی (ش ۱ - ۶).
- ۶- موسوعه الاعجاز العلمی فی القرآن الکریم و السنه المطهره، یوسف بن محمود حاج احمد، مکتبه دار ابن حجر، ۱۴۲۴ ه. ق.
- ۷- قرآن و بهداشت روان، احمد صادقیان، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۸- قرآن و کیهان‌شناسی، سید عیسی مسترحمه، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۹- شگفتی‌های پزشکی در قرآن، حسن رضا رضایی، پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۱۰- شگفتی‌های پزشکی نهج‌البلاغه، حسن رضا رضایی، موسسه پژوهش‌های قرآنی المهدی زمزم هدایت، ۱۳۸۹ ه. ش.

راه‌کارهای اجرایی:

- ۱- از بخش حوزه‌ها و گرایش‌های تفسیر علمی و اعجاز‌های علمی قرآن به دانشجویان موضوعات تحقیقی داده شود.
- تذکر: ریزموضوعات زیادی در مجله تخصصی قرآن و علم (ش ۴) و منابع آن‌ها در همان مجله (ش ۵) آمده است.
- ۲- دانش‌پژوهان از موضوعات تحقیقی خود کنفرانس برگزار کنند.

علوم قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: علوم قرآن	
	عملی			۲		
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:		
	عملی					۳۲
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					
☒ ندارد ☐ آموزش تکمیلی: دارد ☐ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه					عنوان درس به انگلیسی: Quran Sciences	

هدف: شناخت وجوه اعجاز و بررسی دلایل و شواهد آن‌ها و پاسخ به شبهات آن‌ها و نیز بررسی تحریف‌ناپذیری قرآن و پاسخ به شبهات آن‌ها

اول: اعجاز

الف: کلیات

- ۱- اشاره‌ای به تعریف اعجاز و اعجاز قرآن
- ۲- اشاره‌ای به تاریخ اعجاز قرآن
- ۳- اشاره‌ای به مهم‌ترین منابع در زمینه اعجاز قرآن
- ۴- اشاره‌ای به آیات تحدی و قلمرو آن

ب: ابعاد اعجاز:

- ۱- اعجاز فصاحت و بلاغت قرآن (بلاغی و ادبی)
- ۲- اعجاز عدم اختلاف در قرآن (استقامت بیان)
- ۳- اعجاز سبک و نظم خاص قرآن
- ۴- اعجاز به جذب و آهنگ قرآن
- ۵- معارف عالی قرآن از فرد آملی
- ۶- برهان‌های عالی قرآن
- ۷- اعجاز تشریعی (قوانین محکم)
- ۸- اعجاز اخبار غیبی (اعجاز علمی - تاریخی)
- ۹- ایجاد انقلاب اجتماعی
- ۱۰- اعجاز نظام اخلاقی و تربیتی قرآن

ج: بررسی وجوه ادعایی اعجاز قرآن:

- ۱- صرفه
- ۲- اعجاز ریاضی قرآن
- ۳- اعجاز بطون قرآن
- ۴- اعجاز رنگ‌ها در قرآن
- ۵- ...

دوم: تحریف‌ناپذیری

الف) کلیات:

- اهمیت و جایگاه بحث تحریف و تاریخچه و کتاب‌شناسی آن.
- مفهوم‌شناسی تحریف
- اقسام تحریف و تعیین محل نزاع.

ب) دلایل سلامت قرآن از تحریف:

- ۱- عقلی و عقلایی
- ۲- نقلی (قرآن - روایات - تاریخ)
- ۳- توانر قرآن

ج) دیدگاه‌های دانشمندان بزرگ شیعه و اهل سنت درباره تحریف‌ناپذیری قرآن

د) بررسی شبهات تحریف قرآن و پاسخ به آن‌ها

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- علوم قرآن ۲ (اعجاز قرآن)، محمدعلی رضایی اصفهانی، انتشارات بین‌المللی المصطفی، ۱۳۹۰ ه. ش.
- ۲- اعجاز قرآن، سید رضا مؤدب، (با اضافات و اصلاحات، انتشارات بین‌المللی المصطفی)، ۱۳۸۶ ه. ش.
- ۳- صیانة القرآن عن التحریف، محمدهادی معرفت (ترجمه علی نصیری)، التمهید، ۱۳۷۹ ه. ش.
- ۴- سلامة القرآن من التحریف، فتح الله نجارزادگان، مشعر، ۱۳۸۲ ه. ش.

فرعی:

- ۱- پژوهشی در اعجاز علمی قرآن (۱ و ۲) محمد علی رضایی اصفهانی، نشر پژوهشهای تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۵ ه. ش.
- ۲- التمهید فی علوم القرآن، محمدهادی معرفت، التمهید، ۱۳۹۱ ه. ش.
- ۳- البیان، ابوالقاسم خویی، دارالثقلین، ۱۳۷۶ ه. ش.
- ۴- المیزان (ج ۱) محمد حسین طباطبایی، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۲ ه. ش.
- ۵- کتاب‌شناسی اعجاز قرآن، محمد علی رضایی کرمانی، حوزه علمیه قم، ۱۳۸۰ ه. ش.

- ۶- مجله قرآن و علم، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی (ش ۷).
- ۷- الضوء اللونی فی القرآن الکریم ؛ الاعجاز الضوئی - اللونی، نذیر حمدان، دار ابن کثیر، ۱۴۲۲ هـ ق.
- ۸- الاعجاز الاقتصادي للقرآن الکریم، رفیق یونس المصری، دارالقلم، ۱۴۲۶ هـ ق.
- ۹- الاعجاز الاقتصادي للقرآن الکریم، اسامه السید عبد السمیع، دارالفکر الجامعی، ۲۰۰۹ م.
- ۱۰- الاعجاز القصصی فی القرآن، سعید عطیة علی مطاوع، الآفاق العربیه، ۲۰۰۶ م.
- ۱۱- الاعجاز التربوی فی القرآن الکریم، مصطفى رجب، بی نا، ۲۰۰۶ م.
- ۱۲- موسوعة الاعجاز العلمی فی القرآن الکریم و السنة المطهره، یوسف الحاج احمد، مکتبه دار ابن حجر (دمشق)، ۲۰۰۸ م.
- ۱۳- الموسوعة العلمیه فی اعجاز القرآن الکریم والسنة النبویه، الشیخ امجد فتحی و هانی بن مرعی القلینی.
- ۱۴- موسوعة الذهبیه فی اعجاز القرآن الکریم والسنة النبویه، احمد مصطفى متولی، دار ابن الجوزی (قاهره)، ۲۰۰۵ م.
- ۱۵- من الاعجاز العلمی فی القرآن الکریم، حسن ابوالعینین مکتبه العبیکان (الریاض) ۱۹۹۶ م.
- ۱۶- البیان، ابوالقاسم خویی، دارالثقلین، ۱۳۷۶ هـ ش.
- ۱۷- کتابهای علوم قرآن و تفسیر فریقین ذیل آیات مربوط به تحریف ناپذیری
- ۱۸- پایگاههای اینترنتی در مورد اعجاز علمی قرآن مثل:

www.55a.net موسوعة الاعجاز العلمی فی القرآن و السنة

www.kaheelv.com عبد الدائم الکحیل

www.nooran.org / نوران رابطہ العالم الاسلامیه

www.maknoon.com مکنون الاعجاز العلمی فی القرآن

www.Miracweb.net شبکه الاعجاز فی القرآن و السنة

www.Zelnaggar.com الاعجاز العلمی فی القرآن و السنة

www.afkaar.com افکار علیمه

www.aksharemazhabi.blogfa.com اسلام، قرآن، اعجاز

راه کارهای اجرایی:

- ۱- در مورد وجوه اعجاز و تحریف قرآن به شبهات مخالفان و پاسخ آن ها توجه داده شود.
- ۲- برخی آیات اعجاز آمیز قرآن به عنوان تحقیق به دانش پژوهان واگذار شود.

تفسیر روایی

عنوان درس به فارسی: تفسیر روایی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	مشترب جبراندر تخصصی اختیاری	نظری	درس پیشنیاز: ندارد
				عملی	
				نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
عنوان درس به انگلیسی: Traditional Interpretation	تعداد ساعت: ۳۲	آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒			
		آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐			

هدف: بررسی دیدگاه‌های مفسران شیعه و اهل سنت در تفسیر روایی برخی سوره‌های قرآن به صورت تطبیقی

سرفصل دروس:

الف: کلیات:

- اشاره‌ای به تفسیر روایی و ضوابط و کاربردهای آن.
- اشاره‌ای به ویژگی‌های تفاسیر منبع در این درس

ب: بررسی شأن نزول و تفسیر آیات سوره‌های تحریم و منافقین به صورت تطبیقی در تفاسیر روایی فریقین
تذکر: دیدگاه‌های مفسران شیعه در تفسیر نورالثقلین، صافی، با دیدگاه‌های مفسران اهل سنت در تفسیر جامع البیان و الدر المنثور به صورت تطبیقی بررسی و نقد شود.

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- تفسیر نورالثقلین، عروسی حویزی، انوارالهدی، ۱۳۹۲ ه. ش.
- ۲- تفسیر البرهان؛ سید هاشم بحرانی، مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۹ ه. ق.
- ۳- تفسیر جامع البیان؛ محمد ابن جریر طبری، دارالمعرفه بیروت، ۱۴۰۹ ه. ق.
- ۴- تفسیر الدر المنثور؛ جلال الدین سیوطی، دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۱ ه. ق.

فرعی:

تفاسیر روایی دیگر شیعه و اهل سنت مثل تفسیر صافی، تفسیر ابن کثیر و ...

راه کارهای اجرایی:

- ۱- سوره‌ی تحریم توسط استاد تدریس شود و سوره‌ی منافقون توسط دانش پژوهان به صورت تحقیق و کنفرانس ارائه شود.
- ۲- در هر درس بعد از نقد و بررسی دیدگاه به برتری دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام) و تفاسیر شیعه توجه داده شود.
- ۳- کلیات در یک جلسه تدریس شود.
- ۴- در صورتی که تعداد دانشجویان زیاده‌تر از آیات سوره منافقین است سوره مجادله نیز به سرفصل‌ها اضافه شود.

زبان تخصصی

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: زبان تخصصی		
	عملی						
	نظری	جبرانی				تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Specialized Foreign Language
	عملی						
	نظری	تخصصی					
	عملی						
	نظری	اختیاری					
	عملی						

☒ ندارد ☐ آموزش تکمیلی: دارد

☐ سمینار ☐ سفر علمی ☐ کارگاه ☐ آزمایشگاه

هدف: کسب توانایی استفاده از متون تخصصی علوم قرآن و تفسیر به زبان انگلیسی.

سرفصل دروس:

الف: از دایره المعارف اسلام (ج ۵ New Edition) مقالات:

- «قرآن» Al - kuran
- ساختار قرآن Structure
- سوره‌ها و اسامی آن‌ها a. the suras and ...
- آیات b. the Verese
- بسمله c. the basmala
- حروف مقطعه d. the my sterious letters
- زبان و سبک laguaga and style
- زبان قرآن a. laguagn of the kuran
- واژگان بیگانه b. foreign vocabulary

ب: از دایره المعارف قرآن لیدن مقالات:

- خانواده و اهل بیت پیامبر ﷺ The Family Of The Prophet
- شیعه، تشیع و قرآن (Sheia) و (Sheism and the Quran)
- فاطمه ﷺ Fatima
- امام Imam

ج: مقالات مناسب گرایش

تذکر: در این مورد برخی مقالات از دایره المعارف قرآن لیدن (از عناوین مقالات در شماره ۶ مجله قرآن پژوهی خاورشناسان) و اولیور لیمن (از عناوین مقالات در شماره ۷ مجله قرآن پژوهی خاورشناسان) به تناسب گرایش مورد نظر دانشجو انتخاب شود و بعد از ترجمه مورد نقد و بررسی قرار گیرد.

منابع پیشنهادی:

- ۱- دایره المعارف اسلام، Encyclopedia of the Islam _ EQ، لیدن، ۲۰۰۰ م.
- ۲- دایره المعارف قرآن، Encyclopedia of the Quran _ EQ، لیدن، ۲۰۰۱ م.
- ۳- مجله قرآن پژوهی خاورشناسان (ش ۱-۱۱)، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی.

راه کارهای اجرایی:

- ۱- از بین مقالات سرفصل یکی برای تدریس و برخی برای ترجمه و نقد دانش پژوهان در نظر گرفته شود.
- ۲- در مواردی که مطالب مقاله شبهه انگیز است به پاسخ آن ها توجه داده شود.

پایان نامه

دروس پیشیاز:	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد: ۶	عنوان درس به فارسی: پایان نامه	
	عملی					
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت: ۹۶		عنوان درس به انگلیسی: Thesis
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
نظری	اختیاری					
عملی						
آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒ آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ دفتر علمی ☐ سمینار ☐						

هدف: تسلط دانش پژوه بر شیوه عملی پژوهش در یکی از موضوعات قرآنی مرتبط با رشته و گرایش مربوط

سرفصل دروس:

تحقیق جامع در مورد یکی از موضوعات قرآنی غیر تکراری (به پیشنهاد دانش پژوه و تأیید استاد راهنما و مشاور بعد از تصویب گروه و مراجع ذی صلاح) و دفاع موفقیت آمیز از آن در حضور هیئت داوران.

منابع:

منطق تفسیر قرآن (۳) شیوه‌های تحقیق در تفسیر و علوم قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی، جامعه المصطفی، ۱۳۸۹ ه. ش.

راه کار اجرایی:

انتخاب موضوع با مشورت اساتید و تهیه طرحنامه و گذراندن سیر اداری طبق آیین نامه تحصیلات تکمیلی دانشگاه است.

ب: دروس جبرانی

مباحث جدید دانش تفسیر

عنوان درس به فارسی: مباحث جدید دانش تفسیر	عنوان درس به انگلیسی: New Topics of Science of Interpretation	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	مشترک	نظری	دروس پیش نیاز: ندارد
					عملی	
		تعداد ساعت: ۳۲		جبرانی	نظری	
					عملی	
		تخصصی		نظری		
				عملی		
		اختیاری		نظری		
				عملی		
آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒						
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐						

هدف: بررسی دیدگاه‌های قرآن‌پژوهان معاصر در مورد زبان قرآن و هرمنوتیک و رابطه قرآن با فرهنگ زمانه همراه با نقد آن‌ها.

سرفصل دروس:

الف: زبان قرآن

- مفهوم‌شناسی زبان، پیشینه بحث و مهم‌ترین آثار در این زمینه
- اقسام زبان (ساختاری، تمثیلی، سمبلیک، کارکردگرایی، زبان بی‌معنا و معنادار، زبان چندلایه، تأویلی، علمی و ...)
- دیدگاه‌ها درباره زبان قرآن (عرف عام، عرف خاص، ترکیبی)
- گونه‌های آیات از نظر زبان‌شناسی
- تفاوت زبان قرآن با زبان متون مقدس دیگر ادیان

ب: رابطه قرآن با فرهنگ زمانه

- مفهوم‌شناسی فرهنگ زمانه، پیشینه، مهم‌ترین آثار در این زمینه
- احتمالات در رابطه قرآن با فرهنگ زمانه
- اول: تأثیرپذیری کامل
- دوم: تأثیر ناپذیری مطلق
- سوم: پذیرش عناصر مثبت و منفی عناصر منفی
- عناصر ثابت (و تأثیرناپذیر قرآن) و عناصر متغیر
- شبهات در مورد تأثیرپذیری قرآن و پاسخ آن‌ها
- تأثیرگذاری قرآن بر فرهنگ بشری (فرهنگ‌سازی و تمدن‌آفرینی قرآن)

ج: رابطه قرآن با هرمنوتیک

- مفهوم‌شناسی هرمنوتیک، تاریخچه و مهم‌ترین آثار در این زمینه
- دیدگاه‌های مشهور در هرمنوتیک (شلایر ماخر، دیلتای، جان مارتین، باینز، هادپگر و ...)
- رابطه هرمنوتیک با تفسیر

اول: بررسی هدف و مراد گوینده در واقع‌نمایی متن

دوم: پیامدهای تفسیر هرمنوتیکی قرآن

سوم: رابطه هرمنوتیک با تفسیر به رأی و تفسیر اجتهادی

د: دیگر موضوعات مباحث جدید دانش تفسیر (مثل زبان‌شناسی، نشانه‌شناسی و ...)

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- منطق تفسیر قرآن (۴)، محمد علی رضایی اصفهانی، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی (ص)، ۱۳۹۲ ه.ش.
- ۲- زبان قرآن، محمد باقر سعید روشن، انتشارات سمت، ۱۳۹۲ ه.ش.

فرعی:

- ۱- درآمدی بر هرمنوتیک، احمد واعظی، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۳۹۰ ه.ش.
- ۲- فصلنامه کتاب نقد، ش ۶ و ۵ (مبحث هرمنوتیک)، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، بهار ۱۳۷۸ ه.ش.
- ۳- بررسی شبهات قرآن و فرهنگ زمانه، حسن رضا رضایی، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۸۲ ه.ش.
- ۴- مبانی و روش‌های تفسیر، محمد کاظم شاکر، مرکز جهانی علوم اسلامی، جامعه المصطفی العالمیه، ۱۳۸۲ ه.ش.
- ۵- نقد آراء مستشرقین پیرامون قرآن، محمد حسن زمانی، بوستان کتاب، ۱۳۸۷ ه.ش.
- ۶- زبان دین، علی زمانی، دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، ۱۳۷۵ ه.ش.
- ۷- زبان دین و قرآن، ابوالفضل ساجدی، موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۳ ه.ش.
- ۸- مجله تخصصی قرآن و علم (ش ۱)، مقالات مقاله نشانه‌شناسی و زبان‌شناسی، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی، پاییز و زمستان ۱۳۸۶.

راه کارهای اجرایی:

- ۱- رویکرد بحث آگاهی بخش و دفاع از ساحت و حیاتی قرآن باشد.
- ۲- به شبهات هر بحث توجه شود و پاسخ داده شود.

تاریخ تحلیلی تفسیر

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: تاریخ تحلیلی تفسیر	
	عملی			۲		
	نظری	جبرانی				
	عملی					
	نظری	تخصصی		تعداد ساعت:		
	عملی			۳۲		
	نظری	اختیاری				
	عملی					
آموزش تکمیلی: ☐ دارد ☒ ندارد					عنوان درس به انگلیسی: Analytical History of Interpretation	
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐						

هدف: آشنایی با سیر و تطور تفسیر از عهد رسالت تاکنون با اشاره به مهم‌ترین مفسران و تفاسیر شیعه و اهل سنت.

سرفصل دروس:

(۱) کلیات:

اشاره‌ای به تعریف تفسیر و اهمیت مبحث و کتابشناسی آن

(۲) تفسیر قرن اول و دوم:

- تفسیر در عهد رسالت

- مفسران صحابه و ویژگی‌های تفسیری آنان

- مفسران و تابعین و ویژگی‌های تفسیر آنان

- نقش ائمه (علیهم السلام) در تفسیر و ویژگی‌های راهبردی روایات تفسیری آنان

(۳) تفسیر در قرن سوم و چهارم (دوین تفاسیر روایی اولیه)

- تفاسیر روایی شیعه (مثل تفسیر فرات کوفی، عیاشی، قمی و ...)

- تفاسیر روایی اهل سنت (مثل تفسیر جامع البیان طبری و ...)

(۴) تفسیر در قرن پنجم و ششم (رشد تفسیر اجتهادی)

- تفاسیر اجتهادی شیعه (مثل تبیان، مجمع البیان، تفسیر ابوالفتوح و ...)

- تفاسیر اجتهادی اهل سنت (مثل کشاف زمخشری، تفسیر کبیر فخر رازی و ...)

(۵) تفسیر در قرن هفتم تا نهم (رکود تفسیر و بررسی علل آن)

(۶) تفسیر در قرن دهم تا سیزدهم (بازگشت به تفسیر روایی)

- تفاسیر شیعه (مثل تفسیر البرهان، نورالثقلین، صافی و ...)

- تفاسیر اهل سنت (مثل الدر المنثور و ...)

۷) تفاسیر در قرن چهاردهم (رشد تفاسیر اجتماعی)

- تفاسیر شیعه (المیزان، نمونه و ...)

- تفاسیر اهل سنت (فی ظلال القرآن، المنار و ...)

۸) تفاسیر در قرن پانزدهم (رشد تفاسیر گرایشی و تخصصی)

- تفاسیرهای تربیتی (التفسیر الترویجی للقرآن، انور الباز) تفاسیرهای موضوعی اخلاقی (پیام قرآن و ...)

- اعتقادی و سیاسی، اقتصادی و ... (منشور جاوید و ...)

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- آشنایی با تاریخ تفسیر و مفسران، حسین علوی، بهر، انتشارات سمت، ۱۳۸۴ ه. ش.

فرعی:

۱- التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشيب، محمد هادی معرفت، دانشگاه علوم اسلامی رضوی،

۱۳۹۱ ه. ش.

۲- آشنایی با تفاسیر قرآن مجید و مفسران، رضا استادی، در راه حق، ۱۳۷۷ ه. ش.

۳- طبقات مفسران شیعه، عبدالرحیم عقیقی بخشایشی، نوید اسلام، ۱۳۸۲ ه. ش.

۴- مجله تخصصی قرآن و علم، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی (ش ۱ - ۶).

۵- منطق تفسیر قرآن (۲)، محمد علی رضایی اصفهانی، مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی

(ص)، ۱۳۹۰ ه. ش.

تاریخ تحلیلی قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: تاریخ تحلیلی قرآن
	عملی			۲	
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:	عنوان درس به انگلیسی: Analytical History of Quran
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒

آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: آگاهی از سیر تطور قرآن از عصر نزول و تاریخ جمع آن

سرفصل دروس:

الف) کلیات: بیان جایگاه بحث تاریخ قرآن و ارزش آن و روش بحث و سیر تاریخی مبحث و کتابشناسی آن

ب) اسامی قرآن: عنوان قرآن و اسامی دیگر

ج) نزول قرآن: وحی و اقسام آن، کیفیت نزول، اولین و آخرین آیه و سوره نازل شده.

د) اجزاء قرآن: تقسیمات قرآن: تعداد حروف، کلمات، آیات، سوره و اجزاء، نام گذاری سوره ها و ترتیب آن ها.

هـ) کتاب قرآن: نویسندگان وحی، اشاره ای به امی بودن پیامبر ☐، نوشت افزارهای عصر نبوی، سیر تاریخی نقطه و اعراب قرآن.

و) تدوین قرآن:

- جمع قرآن در عهد نبوت (ص)

- جمع قرآن در عهد علوی و ویژگی های مصحف امام علی (ع)

- جمع قرآن در عهد خلفا (از ابوبکر تا عثمان) و توحید مصاحف.

ز) خط قرآن و سیر تطور آن تا چاپ قرآن (خط کوفی و نسخ و ...)

ح) قرائت قرآن اشاره ای به مراحل قرائت، پیدایش قراء سبعة و حجیت قرائت متواتر مسلمین

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- تاریخ قرآن: محمد هادی معرفت، انتشارات سمت، ۱۳۹۲ ه. ش.

فرعی:

- ۱- تاریخ قرآن، محمد حسین محمدی، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۹۲ هـ ش.
- ۲- تاریخ القرآن، ابو عبدالله زنجانی، دارالحکمة دمشق، ۱۴۱۰ هـ ق.
- ۳- پژوهشی در تاریخ قرآن، سید محمد باقر حجتی، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۳ هـ ش.
- ۴- تاریخ قرآن، محمود رامیار، موسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۸۹ هـ ش.
- ۵- تدوین القرآن، علی کورانی، دار القرآن الکریم، ۱۳۷۶ هـ ش.
- ۶- التمهید فی علوم القرآن، محمد هادی معرفت، موسسه التمهید، ۱۳۹۱ هـ ش.
- ۷- البیان، ابوالقاسم خویی، دارالثقلین، ۱۳۷۶ هـ ش.

وحی شناسی

عنوان درس به فارسی: وحی شناسی	تعداد واحد: ۲	نوع واحد	مشترب	نظری	درس پیش نیاز: ندارد
				عملی	
				نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
عنوان درس به انگلیسی: Knowledge of Revelation	تعداد ساعت: ۳۲	نوع واحد	تخصصی	نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
				نظری	
				عملی	
آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒					
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐					

هدف: بررسی وحی و اقسام آن با اشاره به شبهات

کلیات

- ۱- مفهوم شناسی، نزول قرآن و مراحل آن
- ۲- سیر تاریخی مباحث مربوط به وحی
- ۳- امکان وحی
- ۴- تفاوت های وحی، الهام، عرفان و تجربه دینی
- ۵- ویژگی های وحی
- ۶- تفاوت های وحی قرآنی با سایر ادیان
- ۷- شبهات وحی قرآنی

الف - خطای در وحی (مانند افسانه ورقه بن نوفل، افسانه عرانیق)

ب - انتساب وحی قرآنی به یهود و مسیحیت و ادیان دیگر

ج - انتساب قرآن به وحی نقسانی

منابع پیشنهادی:

اصلی

- ۱- وحی شناسی، سید محمد باقر سعیدی روشن، موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر، ۱۳۷۸ ه.ش.
- ۲- التمهید فی علوم القرآن، ج ۱، محمد هادی معرفت، موسسه التمهید، ۱۳۹۱ ه.ش.

فرعی

- ۱- شبهات و ردود، محمد هادی معرفت، موسسه التمهید، ۱۳۸۹ ه.ش.
- ۲- الوحی القرآن فی المنظور الاستشراقی، محمود ماضی، دارالدعوة للطبع والنشر والتوزيع، ۱۹۹۶ م.

- ۳- قرآن و مستشرقان، محمد حسن زمانی، بوستان کتاب، ۱۳۸۵ هـ ش.
- ۴- الاسلام و شبهات المستشرقین، فؤاد کاظم مقدادی، مجمع جهانی اهل بیت (ع)، ۱۴۱۶ هـ ق.
- ۵- مصدر القرآن (دراسة شبهات السمشرقین والمبشرین حول الوحي المحمدی)، عوض ابراهیم، زهراء الشرق قاهره، ۱۹۹۷ م.
- ۶- آراء المستشرقین حول القرآن الکریم و تفسیره، عمر ابراهیم رضوان، دارطیبه ریاض، ۱۴۱۳ هـ ق.
- ۷- شبهات حول القرآن الکریم و تفنیدها، غازی عنایه، دار و مکتبه الهلال، ۱۴۱۷ هـ ق.
- ۸- مجله تخصصی قرآن پژوهی خاورشناسان، مرکز تحقیقات قرآن کریم المهدی (ش ۱-۱۰).

ز: دروس تخصصی

گرایش ادبی

تفسیر ادبی قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: تفسیر ادبی قرآن
	عملی				
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Literary Interpretation of Quran
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒ آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐					

هدف:

شناخت تفسیر ادبی و بلاغی قرآن کریم

سرفصل دروس

تفسیر سوره های: ضحی، انسان و حجرات (با رویکرد ادبی) از تفسیر کشف و مجمع البیان (مباحث اعراب، لغت حجت)
تحقیق دانشجو: تفسیر یک سوره کوتاه از جزء ۳۰ با گرایش ادبی و مراجعه به تفاسیر ادبی قدیم و جدید

منابع پیشنهادی:

- ۱- تفسیر الکشاف زمخشری، دارالکتب العربی، ۱۴۰۷ه ق.
- ۲- المحرر الوجیز ابن عطیة، دارالکتب العلمیة (بیروت)، ۱۴۱۳ه ق.
- ۳- مجمع البیان طبرسی، المکتبه المرتضویه لاحیاء الآثار الجعفریة، ۱۳۸۹ه ش.
- ۴- تفسیر سلسبیل، علی دوست، دارالاسوه (قم)، ۱۴۲۰ه ق.
- ۵- انوار التنزیل بیضاوی، کعبه (تهران)، ۱۳۶۳ه ش.
- ۶- البحر المحیط ابو حیان، مکتبه الرشد (ریاض)، ۱۴۲۰ه ق.
- ۷- تفسیر القرآن العظیم ابن کثیر، مرکز اطلاعات و مدارک اسلامی (حوزه علمیه قم)، ۱۳۸۷ه ش.

اعجاز بیانی

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: اعجاز بیانی
	عملی			۲	
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:	
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒

آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

عنوان درس به انگلیسی:
Expressive Miracle

هدف: آشنایی با مباحث اعجاز قرآن در حوزه ادبی همچون فصاحت، بلاغت و...

سرفصل دروس:

تعریف و تاریخچه اعجاز بیانی
اعجاز در بلاغت، فصاحت و نظم قرآن
تبیین و تحلیل اعجاز بیانی قرآن به صورت تطبیقی و کاربردی در محورهای:
اعجاز در فصاحت کلمات قرآن
اعجاز در نظم جمله ها و آیات و تقدیم و تأخیر و ذکر و حذف کلمات
اعجاز در استخدام حروف و معانی آنها و عدم زایده بودن حروف
اعجاز در تشبیهات و تمثیلات
اعجاز در مجاز و استعارات و کنایات
اعجاز در فواصل آیات قرآن
اعجاز در ایجاز و جامعیت آیات قرآن
تذکر: تحقیق دانشجو: انجام یک تحقیق در یکی از مباحث مربوط به اعجاز بیانی

منابع پیشنهادی:

اصلی:

التمهید فی علوم القرآن، ج ۱، محمدهادی معرفت، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، مؤسسه انتشارات اسلامی، ۱۳۹۱ ه. ش. (ج ۵ و ۶)

فرعی:

۱. ثلاث رسائل في اعجاز القرآن جرجانی، دار المعارف بمصر (قاهره)، ۱۹۶۸ م.
۲. اعجاز القرآن باقلانی، دارالفکر، ۱۳۷۸ هـ ش.
۳. دلائل الاعجاز جرجانی، شاهنامه پژوهی (اصفهان)، ۱۳۸۳ هـ ش.
۴. الطراز از یحیی بن حمزه علوی، ذوی القربی، ۱۳۹۰ هـ ش.
۵. المثل السائر از ابن اثیر، مکتبه العصریه مصر، بی تا.
۶. معترك الاقرآن سیوطی، دارالکتب العلمیه، ۱۳۷۷ هـ ش.
۷. البرهان فی علوم القرآن، بدر الدین زرکشی، دار المکتب العلمیه، ۱۳۸۶ هـ ش.
۸. الاتقان سیوطی ج ۴، خلاصه هشت بحث علوم قرآنی (مبحث اعجاز قرآن)، دارالفکر، ۱۳۷۸ هـ ش.
۹. البیان، ابوالقاسم خویی، دارالثقلین، ۱۳۷۶ هـ ش.
۱۰. الاعجاز البیانی بنت الشاطی و ترجمه آن: اعجاز بیانی از حسین صابری، شرکت انتشارات علمی و فرهنگی (تهران)، ۱۳۷۶ هـ ش.
۱۱. اعجاز القرآن البیانی از حفنی محمد شرف، النهضه مصر، ۱۹۵۸ م.
۱۲. اعجاز القرآن البیانی و دلائل مصدره الربانی از صلاح عبد الفتاح الخادی، دارعمار (عمان)، ۱۳۸۴ هـ ش.
۱۳. حول الاعجاز البلاغی فی القرآن از حسن طبل، مکتبه جزیره الورد (قاهره)، ۱۹۹۴ م.

نقش علم معانی در تفسیر قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: نقش علم معانی در تفسیر قرآن
	عملی			۲	
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:	عنوان درس به انگلیسی: Role of Semantics in Interpretation of Quran
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒

آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: آشنایی با علم معانی و نقش آن در تفسیر قرآن

سرفصل دروس:

توضیحی در باب نظم در قرآن (نظم کلمات و جمل)
 بررسی اغراض جمله خبری در قرآن کریم
 بررسی رابطه لفظ و معنا
 بررسی اسلوب التفات در قرآن کریم
 بررسی اسلوب عطف
 بررسی اسلوب تضمین
 بررسی اسلوب جمله معترضه
 بررسی اسلوب تقدیم و تأخیر
 بررسی اسلوب حذف فاعل فعل و مجهول یا مطاوعه آمدن فعل
 بررسی اسلوب زاید یا غیر زاید آمدن حروف
 تحقیق دانشجو: انجام یک تحقیق در یکی از مباحث مربوط به دانش معانی در قرآن

منابع پیشنهادی:

اصلی:

جزوه استاد

فرعی:

۱. دلائل الاعجاز جرجانی، شاهنامه پژوهی (اصفهان)، ۱۳۸۳ ه. ش.

۲. اسالیب المعانی سید جعفر حسینی، بوستان کتاب، ۱۳۸۸ هـ ش.
۳. تفسیر الکشاف زمخشری، دارالکتاب العربی، ۱۴۰۷ هـ ق.
۴. مجمع البیان طبرسی، المکتبه المرتضویه لاحیاء الآثار الجعفریه، ۱۳۸۹ هـ ش.
۵. تفسیر المیزان؛ علامه طباطبائی، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۲ هـ ش.
۶. تفسیر التحریر و التنویر؛ دانشگاه ام القرى (مکه)، ۱۴۲۶ هـ ق.
۷. الطراز از یحیی بن حمزه علوی، ذوی القربی ۱۳۹۰ هـ ش.
۸. المثل السائر از ابن اثیر، مکتبه العصریه مصر، بی تا.
۹. بلاغه القرآن بین الفن و التاریخ، فتحی احمد عامر؛ منشاه المعارف، ۱۹۸۳ هـ ق.
۱۰. المعانی فی ضوء اسالیب القرآن، عبد الفتاح شاهین؛ دارالفکر العربی، ۱۳۸۲ هـ ش.
۱۱. من بلاغه النظم القرآنی، بسیونی عبد الفتاح فود؛ قاهره: مطبعة الحسین الاسلامیه، ۱۳۷۱ هـ ش.
۱۲. البلاغه عند المفسرین، راجح دوب؛ دارالفجر للنشر والتوزیع (قاهره)، ۱۳۷۸ هـ ش.
۱۳. من اسالیب التعبير القرآنی، طالب محمد اسماعیل الزویعی، دارالنهضة العربیه، ۱۳۷۵ هـ ش.
۱۴. اسرار التقدیم و التأخیر فی لغة القرآن الکریم؛ محمود السید شیخون، مکتبه الکلیات الازهریه قاهره، ۱۴۰۳ هـ ق.
۱۵. بلاغه العطف فی القرآن الکریم، عفت الشرقاوی؛ بیروت، دار النهضة العربیه، ۱۴۲۰ هـ ق.
۱۶. زیاده الحروف بین التأيید و المنع و اسرارها البلاغیه فی القرآن الکریم، هیفاء عثمان عباس قدا؛ دارالقاهره، ۱۴۲۱ هـ ق.
۱۷. التقدیم و التأخیر فی القرآن الکریم، حمید احمد العامری؛ دارالشوون الثقافیة العامه آفاق عربیه بغداد، ۱۹۹۶ م.
۱۸. اسلوب الالتفات فی البلاغه القرآنیة، حسن طبل؛ دارالفکر العربی قاهره، ۱۴۱۸ هـ ق.
۱۹. اعجاز بیانی بنت الشاطی، بحث راز حذف فاعل در قرآن؛ شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۷۶ هـ ش.
۲۰. ایحات فی بلاغه القرآن الکریم، محمد کریم الکواز (درباره نظم قرآن)؛ مؤسسه الانتشار العربی بیروت، ۲۰۰۶ م.
۲۱. سبک شناسی اعجاز بلاغی قرآن، محمد کریم الکواز، ترجمه سید حسین سیدی، سخن، ۱۳۸۶ هـ ش.

نقش علم بیان در تفسیر قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: نقش علم بیان در تفسیر قرآن
	عملی			۲	
	نظری	جبرانی			
	عملی				
	نظری	تخصصی		تعداد ساعت:	
	عملی			۳۲	
	نظری	اختیاری			
	عملی				
آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒					عنوان درس به انگلیسی: Role of Eloquence in Interpretation of Quran
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐					

هدف: آشنایی با مباحث علم بیان و نقش آن در فهم و تفسیر قرآن

سرفصل دروس

تعریف علم بیان و بیان مسائل آن
تعریف مجاز و تقسیمات آن
موافقان و مخالفان مجاز در قرآن و نقد و بررسی ادله مخالفان
نقش مجاز در تفسیر صحیح قرآن
آسیب شناسی مجاز در تفسیر قرآن
استعاره و بیان تقسیمات آن
نقش و جایگاه استعاره در تفسیر قرآن
تحلیل هنری و تصویرپردازی استعارات قرآن
تحلیل و تبیین تأثیر استعارات قرآن بر مخاطب
تشبیه و نقش آن در تفسیر
واقع نمایی در تشبیهات قرآن و نقد و بررسی وجود عنصر خیال در تشبیهات قرآن
تعابیر کنایی و تحلیل و تبیین جایگاه هنری کنایات در قرآن
تعریض و نقش آن در تفسیر قرآن
تحقیق دانشجو: انجام یک تحقیق در یکی از مباحث دانش بیان در قرآن

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- التمهید فی علوم القرآن، ج ۱، محمد مهدی معرفت، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، موسسه انتشارات اسلامی، ۱۳۹۱ ه. ش. (ج ۵)
- ۲- التصوير الفني فی القرآن، سید قطب، دارالشرق، ۱۳۷۱ ه. ش.

فرعی:

۱. اسرار البلاغه جرجانی، دارالجلیل، ۱۳۷۰ هـ ش.
۲. تفسیر الکشاف زمخشری، دارالکتاب العربی، ۱۴۰۷ هـ ق.
۳. الطراز از یحیی بن حمزه علوی، ذوی القربی ۱۳۹۰ هـ ش.
۴. المثل السائر از ابن اثیر، مکتبه العصریه مصر، بی تا.
۵. اسالیب البیان سید جعفر حسینی، بوستان کتاب، ۱۳۸۷ هـ ش.
۶. تفسیر المیزان؛ تفسیر التحریر و التنویر؛ دانشگاه ام القری (مکه)، ۱۴۲۶ هـ ق.
۷. تفسیر المنار، محمد عبده، دارالفکر، ۱۴۲۴ هـ ق.
۸. البرهان فی علوم القرآن، بدر الدین زرکشی، دار المکتب العلمیه، ۱۳۸۶ هـ ش.
۹. الاتقان سیوطی، دارالفکر، ۱۳۷۸ هـ ش.
۱۰. دایره المعارف قرآن کریم، جلد ۳، مقاله استعاره، و جلد ۷، مقاله تشبیه و مقاله تعریض، (بوستان کتاب، ۱۳۸۷ هـ ش).
۱۱. التعبير القرآنی و الدلاله النفسیه، از عبدالله محمد الجیوسی، دار الفوتانی للدراسات القرآنیه (دمشق)، ۱۳۸۶ هـ ش.
۱۲. الدراسة الادبیة النظریة و التطبيق نصوص قرآنیة، عبدالسلام احمد الراغب، دارالرفاعی، دارالقلم العربی، ۱۴۲۵ هـ ق.
۱۳. کارکرد تصویر هنری در قرآن کریم، عبدالسلام احمد الراغب، ترجمه سید حسین سیدی.
۱۴. در قلمرو بلاغت، محمد علی علوی مقدم؛ آستان قدس رضوی، ۱۳۷۲ هـ ش.
۱۵. الاسلوب الکنانی نشاته - تطوره - بلاغته، محمود السید شیخون؛ مکتبه الکلیات الازهریه قاهره، ۱۳۹۸ هـ ق.
۱۶. جلوه جمال، محمد علوی مقدم، بنیاد قرآن، ۱۳۶۴ هـ ش.
۱۷. مجمع البیان طبرسی، المکتبه المرتضویه لاحیاء الآثار الجعفریه، ۱۳۸۹ هـ ش.

نقش ادبیات در تفسیر قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد:	عنوان درس به فارسی: نقش ادبیات در تفسیر قرآن	
	عملی			۲		
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت:		عنوان درس به انگلیسی: Role of Literature in Interpretation of Quran
	عملی					
	نظری	تخصصی		تعداد واحد:	۲	
	عملی					
	نظری	اختیاری		تعداد واحد:	۳۲	
	عملی					

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: شناخت نقش ادبیات عرب در فهم و تفسیر آیات قرآن

سرفصل دروس

- الف: تعریف ادبیات عرب و جایگاه آن و اقسام آن و سیر تطور تاریخی آن‌ها
 ب: نقش صرف در فهم و تفسیر آیات قرآن
 ج: نقش نحو در فهم و تفسیر آیات قرآن
 تذکر: نقش سیاق در فهم و تفسیر آیات قرآن نیز بررسی شود.
 (اقسام سیاق، تعارض سیاق با روایات و ...)

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- آداب و شروط مفسر، کامران ایزدی، امیرکبیر، ۱۳۷۶ ه. ش.
- ۲- منطق تفسیر ۱، محمدعلی رضایی اصفهانی انتشارات جامعه المصطفی (ص) العالمیه، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۳- مبانی تفسیر، سیدرضا مؤدب، دانشگاه قم، ۱۳۸۸ ه. ش.
- ۴- قواعد التفسیر لدی الشیعه و السنه، محمد فاکر مبینی، المجمع العالمی للتقرب بین المذاهب الاسلامیه، ۱۳۸۶ ه. ش.
- ۵- التمهید فی علوم القرآن، ج ۱، محمدهادی معرفت، جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، مؤسسه انتشارات اسلامی، ۱۳۹۱ ه. ش.

فرعی:

۱. تفسیر الکشاف زمخشری، دارالکتاب العربی، ۱۴۰۷ ه. ق.

۲. اسالیب البیان سید جعفر حسینی، بوستان کتاب، ۱۳۸۷ هـ ش.
۳. تفسیر المیزان؛ علامه طباطبائی، دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۲ هـ ش.
۴. تفسیر التحریر و التنویر؛ دانشگاه ام القرى (مکه)، ۱۴۲۶ هـ ق.
۵. تفسیر المنار، محمد عبده، دارالفکر، ۱۴۲۴ هـ ق.
۶. الاتقان فی علوم القرآن، جلال الدین سیوطی، هستی نما، ۱۳۸۴ هـ ش.
۷. البرهان فی علوم القرآن، بدر الدین زرکشی، دار المکتب العلمیه، ۱۳۸۶ هـ ش.

ح: دروس اختیاری

گرایش ادبی

مفردات قرآن

دروس پیشنهادی: علوم قرآن	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: مفردات قرآن
	عملی				
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Singular Words of Quran
	عملی				
	نظری	تخصصی			
	عملی				
	نظری	اختیاری			
	عملی				

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒

آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: آشنایی با مباحث نظری معناشناسی کلمات قرآن به منظور کسب توان استنباط معنای کلمات قرآن به صورت اجتهادی

سرفصل دروس

کلیات و تعاریف

منابع معنی شناسی

اشتقاق

ترادف و نقش آن در تفسیر

اشتراک لفظی و نقش آن در تفسیر

اضداد و نقش آن در تفسیر

وجوه و نظائر و نقش آن در تفسیر

چند معنایی

گویش های عربی و زبان های غیر عربی

تحقیق دانشجو: انجام یک تحقیق در یکی از مباحث نظری یا یکی از واژه های قرآن مربوط به دانش

معناشناسی مفردات قرآن

منابع پیشنهادی:

۱- درآمدی بر دانش مفردات قرآن کریم، محمدرضا طیب حسینی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه

مرکز مدیریت حوزه علمیه خاوران، ۱۳۹۰ ه. ش.

کتاب فقه اللغة و زبان شناسی از جمله:

- ۲- الصحابی فی فقه اللغة العربیه، ابی الحسین احمد بن فارس بن زکریا الرازی اللغوی، مکتبه المعارف، ۱۴۱۴ ه ق.
- ۳- الخصائص، ابی الفتح عثمان بن جنی، دارالکتاب العربی، ۱۹۵۲ م.
- ۴- المزهر فی علوم اللغة، جلال الدین سیوطی، دار الفکر، بی تا.
- ۵- دراسات فی فقه اللغة، صبحی صالح، نشر ادب حوزه، بی تا.
- ۶- علم الدلاله، علی عبدالواحد وافی، بی تا.
- ۷- مباحثی در فقه اللغة زبان شناسی عربی رمضان عبد التواب، آستان قدس رضوی، معاونت فرهنگی، ۱۳۶۷ ه ش.
- ۸- الترادف، التضاد و الاشتراک اللفظی، محمد نور الدین منجد.
- ۹- چند معنایی در قرآن کریم، محمود طیب حسینی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۸ ه ش.
- ۱۰- در آمدی بر معنی شناسی، کورش صفوی، سوره مهر، ۱۳۹۰ ه ش.

قصه‌های قرآن و اهداف و جایگاه هنری آنها

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: قصه‌های قرآن و اهداف و جایگاه هنری آنها	
	عملی					
	نظری	جبرانی		تعداد ساعت: ۳۲		عنوان درس به انگلیسی: Stories of Quran and Its Artistic Status
	عملی					
	نظری	تخصصی				
	عملی					
	نظری	اختیاری				
	عملی					

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

سرفصل دروس

تعریف قصه در لغت و قرآن
 مبانی هنری قصه‌های قرآن
 عناصر قصه (شخصیت، حادثه، زمان، مکان، گفت و گو)
 شیوه هنری داستان سرایی قرآن
 انواع قصه‌های قرآن
 ویژگی‌های قصه‌های قرآن (واقع گرایی، حقیقت گویی، حکمت آموزی، پرورش صفات والای انسانی)
 اهداف و اغراض قصه‌های قرآنی
 تثبیت و امید آفرینی در دل پیامبر و مؤمنان
 تهدید کافران
 همسانی سیره پیامبران و واکنش امت‌ها
 اثبات نبوت و ...
 بررسی شبهه وجود تناقض در قصه‌های قرآن و نقد آن
 بررسی شبهه ناسازگاری برخی قصه‌های قرآن با تاریخ
 شبهه وجود قصه اسطوره‌ای در قرآن و نقد آن
 بررسی حکمت تکرار در قصه‌های قرآن
 تحقیق دانشجو: یکی از قصه‌های پیامبران آمده در یکی از سوره‌های قرآن از زاویه ادبی - هنری تحلیل شود

منبع پیشنهادی :

اصلی:

- ۱- مبانی هنری قصه های قرآن ژرفا، نقد شبهات پیرامون قرآن کریم، محمد هادی معرفت؛ التمهید، ۱۳۸۵ ه. ش.
- ۲- پژوهشی در جلوه های هنری داستان های قرآن، محمود بستانی، آستان قدس رضوی، ۱۳۷۱ ه. ش.
- ۳- التصوير الفني في القرآن، سيد قطب، دارالشرق، ۱۳۷۱ ه. ش.

فرعی:

- ۱- الفن القصصي في القرآن، محمد احمد خاف الله، موسسه الانتشار العربي، ۱۹۹۹ م.
- ۲- بررسی هنری بهترین قصه قرآن، حسینعلی جعفری؛ سازمان تبلیغات اسلامی، حوزه هنری، کارشناسی گروه قصه، ۱۳۷۶ ه. ش.
- ۳- ریخت شناسی قصه های قرآن، محمد حسینی، ققنوس، ۱۳۸۲ ه. ش.
- ۴- دراسات فنية في القرآن، محمود بستانی؛ بنیاد پژوهش های اسلامی، ۱۳۷۶ ه. ش.
- ۵- تحلیلی نو از قصص قرآن، محمد تقی ملبوبی، امیر کبیر، ۱۱۷۶ ه. ش.
- ۶- زیبایی شناسی هنری در داستان های قرآن، عزیزه فروردین؛ دفتر عقل، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۷- کارگرد تصویر هنری در قرآن کریم، عبد السلام الراغب، ترجمه سید حسینی سیدی، نشر سخن، ۱۳۸۷ ه. ش.
- ۸- تفسیر المیزان، علامه طباطبایی، ذیل بحث های موضوعی از قصه های انبیا؛
- ۹- قصص الانبياء، راوندی؛ مجمع البحوث الاسلامیه، ۱۴۰۹ ه. ق.
- ۱۰- قصص الانبياء من القرآن و الاثر، ابن کثیر، دار الفکر، ۱۴۱۸ ه. ق.
- ۱۱- قصص القرآن، نجار؛ بی تا.
- ۱۲- قصص القرآنی، محمد باقر حکیم؛ مرکز العالمی للعلوم الاسلامیه، ۱۴۱۶ ه. ق.
- ۱۳- داستان پیامبران، عمرو خالد، ترجمه: زاهد ویسی، نشر حافظ ابرو، ۱۳۸۷ ه. ش.

روش‌شناسی ترجمه قرآن

دروس پیشنهادی: ندارد	نظری	مشترک	نوع واحد	تعداد واحد: ۲	عنوان درس به فارسی: روش‌شناسی ترجمه قرآن		
	عملی						
	نظری	جبرانی				تعداد ساعت: ۳۲	عنوان درس به انگلیسی: Methodology of Translation of Quran
	عملی						
	نظری	تخصصی					
	عملی						
	نظری	اختیاری					
	عملی						

آموزش تکمیلی: دارد ☐ ندارد ☒
آزمایشگاه ☐ کارگاه ☐ سفر علمی ☐ سمینار ☐

هدف: بررسی مبانی، روش‌ها و ضوابط ترجمه قرآن و آسیب‌شناسی ترجمه‌های موجود.

سرفصل دروس:

الف) کلیات:

اهمیت و جایگاه بحث، مفهوم‌شناسی ترجمه در لغت و اصطلاح و بررسی ارکان و عناصر آن

ب) تاریخچه

- پیشینه مبحث ترجمه و کتاب‌شناسی آن
- سیر تطور ترجمه قرآن به زبان فارسی و اشاره‌ای به زبان‌های زنده دنیا
- معرفی اهم ترجمه‌های قرآن به زبان فارسی

ج) مباحث نظری

- مبانی ترجمه قرآن (امکان ترجمه و جواز شرعی آن و ...)
- شرایط مترجم قرآن
- قواعد ترجمه قرآن
- روش‌های ترجمه قرآن (آزاد، جمله به جمله، تحت اللفظی و ...)

د) بخش عملی

- آسیب‌شناسی ترجمه‌های مشهور قرآن به زبان فارسی و بیان لغزش‌گاه‌های ترجمه
- نقد و بررسی حداقل یک آیه قرآن در هر جلسه درس از ترجمه‌های مشهور
- تحقیق و کنفرانس دانش‌پژوهان در مورد:
- گزارش مقالات نقد ترجمه‌های قرآن
- گزارش تاریخچه ترجمه قرآن به زبان‌های مختلف

- بررسی ترجمه یک سوره کوچک از جزء سیام در ترجمه‌های مشهور فارسی

منابع پیشنهادی:

اصلی:

- ۱- منطق ترجمه قرآن (ویرایش دوم)، محمد علی رضایی اصفهانی، مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۶ ه. ش.
- ۲- سیمای مترجمان قرآن، محمد علی رضایی اصفهانی، انتشارات پژوهش‌های تفسیر و علوم قرآن، ۱۳۸۹ ه. ش.

فرعی:

- ۱- التفسیر والمفسرون، محمد هادی معرفت (مبحث ترجمه قرآن) التفسیر والمفسرون فی ثوبه القشيب: محمد هادی معرفت، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۱ ه. ش.
- ۲- ترجمه آوایی، تفسیر پیوسته و تاویل قرآن به قرآن ناطقج ۱، عبدالکریم بی‌آزار شیرازی (بحث ترجمه)، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۷ ه. ش.
- ۳- طبقات المفسرین، ج ۱ و ۵، دکتر عقیقی بخشایشی (مبحث ترجمه قرآن)، نشر نوید اسلام، ۱۳۸۳ ه. ش.
- ۴- تاریخ ترجمه از عربی به فارسی، آذرتاش آذرنوش، سروش، ۱۳۷۵ ه. ش.
- ۵- مقالات نقد ترجمه از مجلات: مثل ترجمان وحی، مترجمان، بیتات، پژوهش‌های قرآنی
- ۶- المنار، رشید رضا، (مبحث دلایل منع ترجمه قرآن)، دارالمعرفه، بی تا.

